

Oponentský posudek na disertační práci

Marc Niubo

Pasquale Anfossi a italská opera v Praze

Praha 2009. 169 s. 192, 177 s. příloh.

Marc Niubo podal ve své disertační práci životopis italského operního skladatele Pasquale Anfossiho, popsal zásady italské opery buffa, analyzoval jeho operu *Isabella e Rodrigo* a pojednal o inscenacích Anfossiho oper v Praze v letech 1781-1784.

Pasquale Anfossi (1727?-1797) působil postupně v Římě (1763), pak střídavě v Benátkách a v Římě (1773-1778), v Londýně (1782) a opět v Římě (od 1787 do smrti). Patřil ve své době k úspěšným autorům v oboru opery seria i buffa. Niubo kriticky popsal jeho životopis na základě rozsáhlé, byť když někdy si odporující literatury. To však neudivuje, protože mnohé skutečnosti ze života významnějších skladatelů zůstávají neobjasněné.

S operami 18. století se dnes setkáváme na jevištích poměrně málo, protože opera seria klade svou státností na režii mimořádně vysoké nároky. Častěji se dnes uplatní realistická opera buffa. I tak se dnes hraje z množství kdysi velmi úspěšných oper jen zlomek. K úspěšným patřila i opera buffa *Isabella e Rodrigo*, která měla premiéru v Benátkách v roce 1767. Buffa byla po stránce námětů a obsahu až schematizovaná, což se odrazilo i v prostředcích, jakými byla zhudebňována. Marc Niubo podal nejdříve velmi výstižnou charakteristiku základních rysů buffy, z nichž mnohé přežily přes Mozarta a Rossiniho až k Bedřichu Smetanovi. Hlavním úkolem skladatele bylo rozlišit postavy podle jejich povahy a jednání na parti buffe, parti mezzo carattere a parti serie, které měly v buffě také své místo, zejména v hlavní milenecké dvojici. V poslední třetině pronikla do buffy záliba v sentimentalitě, která se šířila po celé Evropě. Zvláštní úlohu ve formě buffy zaujímaly finální, ensemblové scény, které byly pro buffu od jejích počátků charakteristické.

Těžiště disertace Marca Niubo spočívá v analýze libreta a hudby opery *Isabella e Rodrigo*, na které Niubo ilustruje výše zmíněné rysy buffy. Niubo vychází z obsahové a básnické stavby Bertatiho libreta. Ve zhudebnění sleduje, jak árie jednotlivých postav odpovídají typům rolí buffo, mezzo carattere a serie a všímá si podrobně, jakými hudebními prostředky skladatel této charakteristiky docílil. Pro srovnání využívá též znalosti analogických postav v operách Anfossiho současníků Paisiella, Gazzanigy, Cimarosy a dalších. Analýzy jsou zhuštěny do

tabulek, členěných podle počtu taktů a tónin, zatím co podrobné charakteristiky situací a nálad v áriích jsou vyjádřeny slovně. Výklad je možno si ověřovat na hudebních příkladech v přílohách. Hlavní árie jsou přepsány do moderní partitury. Jiné, zvláště ensemblová finale, jsou uvedeny jen jako xeroxové kopie rukopisné partitury, které však jsou bohužel nekvalitní a někdy téměř nečitelné.

Pasquale Anfossi patřil k nejvíce hraným autorům v Praze za éry Pasquale Bondiniho (1781-1784), který od něho uvedl 7 oper. Niubo pracoval s různými verzemi libret a partitur a zjistil, že buffa Isabella e Rodrigo, kterou Bondini uvedl v Praze roku 1783, byla na různých místech v Evropě prováděna v různých úpravách, které se někdy dost lišily od původního znění. Šlo o tehdy běžnou praxi, která v některých případech ztěžuje poznání originální verze. Změny se týkaly zejména árií, které byly v různých inscenacích nahrazovány áriemi z jiných oper. V Praze takto nahradil Bondini šest čísel, z nichž část se Marc Niubo podařilo identifikovat. Podle autora bylo smyslem těchto změn jednak zvýšení dramatickosti díla, jednak přizpůsobení hlasovému obsazení Bondiniho souboru.

Pročítáme-li dnes Anfossiho hudbu k buffě Isabella e Rodrigo, připadají nám některá místa známá, a to nejen z Mozarta, ale z komických oper vůbec. Italská opera buffa byla zřejmě tak vázaná na určitá schemata, jak z hlediska stavby libreta a přidělení konkrétního hlasu jednotlivým rolím, tak z hlediska užití melodických a rytmických stereotypů, bez nichž by buffa přestala být buffou. Bez dokonalé znalosti těchto stereotypů by ani Mozartova tvorba nebyla myslitelná.

Marc Niubo prokázal, že ovládá práci s literaturou a prameny a že je dokáže kriticky hodnotit. Také jeho hudební analýzy jsou na výborné teoretické úrovni. Z celého textu je pak patrné, že má vyvinutý smysl pro uplatnění libreta i hudby na divadle. Proto doporučuji, aby jeho práce byla uznaná jako disertační k dosažení titulu PhD.

Brno, 9. května 2009.

Univ prof. PhDr. Jiří Sehnal, CSc.